

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

פקודי - תש"ס - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

השיעור לעילוי נשמת :

מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע : פקודי

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תש"ס.

ברכת שחינו

ברכת משה

השבוע נקרא בפרשה שמשה רבינו בירך את בוני המשכן ויברך אותם משה" בברכת ויהי נועם וכו' והעמיד והקים את המשכן. ושאלו המפרשים הרי בהקמת המשכן שרתה בו שכינה. וכן על עצם סיום וחנוכת המשכן שבו שמש משה רבינו בשבעת ימי המילואים ככהו, האם ברך משה רבינו או עם ישראל על בנין בית חדש שהחיינו? וכן כשחונכים בית כנסת האם מברכים שהחיינו או הטוב והמיטיב? כתב החיד"א (במחבר"ר רכ"ג ס"ק א) שיי"א שיברך שהחיינו ויי"א שיברך הטוב והמיטיב ודעתו נוטה שלא יברכו שהחיינו. וסיכם כה"ח (שם ס"ק טו) שאם הציבור בנה ביכני"ס החזן יברך על פרי או בגד שהחיינו ויכוון לפטור את כולם. ואם יחיד נדב ביכני"ס ותרם אותו לציבור הוא יברך על הפרי, עיי"ש. ואנו נוהגים לאמר שיביאו פירות חדשים וכל יחיד ויחיד יברך שהחיינו על הפרי לאחר שהשי"צ או הרב יברך שהחיינו (ועיין שדי חמד מערכת בית כנסת סי' יב).

מלבד זה סביר שמשה והנשיאים וכן אהרן ובניו ברכו שהחיינו בעת שהקריבו בפעם הראשונה (עיין ברכות לו, ב). כן שאלו המפרשים (אבודרהם פרק ג מהלכות ברכות) מדוע לא מברכים שהחיינו על יום שבת קודש. וכן הלילה הרי זה ר"ח מדוע לא מברכים שהחיינו? ותירץ ששבת היא פעם בשבעה ימים וזה לא נקרא מזמן לזמן ור"ח מאחר ויש ר"ח כל כ"ט ימים ויש כל לי ימים עיי"כ זה לא נקרא עבר חודש (ועיין למג"א סי' תכ"ב ס"ק ה' מה שהקשה על זה) אולם בגמרא (ירושלמי פ"ט דברכות הלכה ב) כתוב בענין ר"ח, רב אמר "וצריך להזכיר בה זמן" והסביר הפני משה דהיינו להוסיף במוסף "ותתן לנו את ר"ח הזה" אולם מהר"ש סיריליו פרש שם שהפשט "זמן" היינו שהחיינו, ולא נוהגים כן. מי שקנה ספרי קודש חדשים לדעת המג"א (סי' רכג ס"ק ה) לא מברך שהחיינו ולדעת הרדב"ז (חי"ג סי' תתנה תי"ד) מברך ולמעשה גם מי שקונה ס"ת חדש נהגו לברך על פרי חדש או בגד חדש ומכוונים לפטור את הספר (עיין כה"ח רכ"ג ס"ק כ"א).

חשיבות ברכת "שהחיינו"

בירושלמי כתוב אמר ר' אבון - עתיד ליתן את הדין מי שלא אכל מיני מגדים, וכמובן רק בדרך של היתר ולא שיעבור על "לא תחמוד" ומסופר שם על רבי אלעזר שהיה מצמצם וחוסך כסף כדי שיוכל לקנות פרי חדש (ירושלמי קידושין סוף פרק עשרה יוחסין ועיין כה"ח רכה, ס"ק כג). (אגב זאת נזכיר כי יש

נוהגים בר"ח לברך "שהחיינו" על פרי חדש בגלל חידוש החודש. ויש נוהגים שהאבלים, ל"ע, מביאים בר"ח פרי חדש לברך לעילוי נשמת קרובו, ובימינו בטל מנהג זה). הרוקח כתב: שהחיינו וקיימנו והגיענו - שלוש לשונות שהם כנגד שלושה פעמים שאומר דוד המלך ע"ה בתהילים פרק קמ"ו "הללי נפשי את ה'" "אהללה ה' בחי"י" "אזמרה לאלוקי בעודי" (רוקח סי' שנא ועיין כה"ח שם ס"ק כד).

האם ברכת שהחיינו היא רשות או מצוה או חובה?

נזכיר להלן את דברי הרמב"ם (בתשובותיו סי' קמא) אולם הגמרא במסכת עירובין (מ, ב) חלקה בין רשות לחובה, ושם דברה על איזה מועדים מברכין שהחיינו וני"מ לענין חנוכה ופורים. אם אומר שהחיינו על היום ואז אומר בשוק, או על מצות היום - הדלקת נרות וקריאת המגילה? "ואמר רבה: כי הוינא בי רב הונא איבעיא לן: מהו לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים? כיון דמזמן לזמן אתי - אמרינן, או דילמא: כיון דלא איקרו רגלים - לא אמרינן? לא הוה בידיה. כי אתאי בי רב יהודה אמר: אנא אקרא חדתא נמי אמינא זמן. - אמר ליה: רשות לא קא מיבעיא לי, כי קא מיבעיא לי - חובה מאי? - אמר ליה: רב ושמואל דאמרי תרווייהו: אין אומר זמן אלא בשלש רגלים". ולדעת רב נחמן: "זמן אומר אפילו בשוק" והגמרא שואלת "יום הכיפורים היכי עביד?" הרי המברך צריך שיטעום! היינו אם יקדש בערב כיפור לפני הלילה הרי ברגע שמברך חלו עליו חיובי כיפור ואסור לטעום. לתת לקטן יש חשש שהקטן יתרגל לשתות יין כל ליל כפור (עיין לתוס' שם ד"ה דלמא). ומסיימת הגמרא "הלכתא אומר זמן בר"ה וביוה"כ, והלכתא אומר זמן אפילו בשוק" (ועיין עוד בכה"ח רכ"ה ס"ק כב).

ברכת "שהחיינו" בחגים על עיצומו של יום

בכל חג וחג אנו מברכים "שהחיינו" בקידוש היום, על כך שהקב"ה החייה אותנו וקיים אותנו להגיע לחג שאנו נמצאים בו. וביום כיפור שאינו יכול לקדש ולשתות יין כיון שברגע הקידוש חל עליו קדושת יום כיפור אפילו מבעוד יום. ואין להרגיל תינוק שישתה לאחר שגדול מקדש ומברך הגפן ושהחיינו כי אפילו שקטן מותר לאכול ביוה"כ זה רק כשהא צריך וכאן הקטן רואה שנותנים לו יין לשתות גם כשהוא לא צריך (עיין כה"ח תריט, ס"ק כ). ונפסקה הלכה בשו"ע שאומר שהחיינו בלי כוס (תריט, סע' א). ובדרך כלל מברכים אותו בזמן שאוחז ס"ת לאחר "כל נדרי". אבל מהדין יכול לברכו בכל זמן שירצה לקבל קדושת יום כיפור. ויי"א שלא רק השי"צ יברך שהחיינו אלא כל אחד ואחד יכול לברך בלי ס"ת ביד (עיין למש"ב שם ס"ק ג' ולכה"ח ס"ק כ"א ולבא"ח וילך אות י"א).

ברכת "שהחיינו" בהדלקת נרות חג

בכל חג בתחילתו מברך הבעל שהחיינו בקידוש על היום, ואפילו ביום טוב אחרון של סוכות שהוא לענין זה חג בפני

קול צופיך

מִן הַרְאֲשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבּ מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

פקודי - תש"ס - מאת מאת מִן הַרְאֲשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

חנוכה ופורים יש בו זמן על ההדלקה ולא על היום" (ועיין למהר"ם בן חביב "קול גדול" סיי מ"ח שכן סובר). ותימה על הביאור להלכה שם שמשווה חנוכה לפורים.

אמנם אם לא קרא בלילה וקורא ביום - כמובן שיברך ביום "שהחיינו" אפילו מי שלא נוהג לברך ביום. למעשה מאחר ורק בהלכות חנוכה כתב המאירי שאפשר לברך על עיצומו של יום יתכן ואין סתירה ממה שכתב במגילה שאין לברך על עיצומו של יום כי פרסומי ניסא של חנוכה שאני, כעין מה שכתבו התוס' (במסכת סוכה מו, א). וכן דעתו של המור וקציעה לענין פורים שמברך על עיצומו של יום. וכן דעת מהר"י מולכו המובא בברכ"י, אולם מאחר והמש"ב מסופק בזה ודעת הברכ"י והפרי"ח שלא מברכין. עיין לכה"ח סיי תרצ"ב ס"ק ג' וס"ק ה' ומתוך סב"ל מי שאין לו מגילה לא יברך שהחיינו לא על משלח מנות ולא על סעודת פורים (ועיין למג"א תרצב).

ברכת "שהחיינו" בפורים למי שעבר דירה

בן ירושלים שנוסע לעיר שאינה מוקפת חומה (עיר פרוזי - למשל תל אביב) בליל י"ד או קודם לכן ומתכוין להשאר שם ביום י"ד אפילו רק דקה אחת אחרי עלות השחר - חייב לקיים את כל מצוות הפורים בליל י"ד וביום י"ד בברכה. (שו"ע תרפח, ס"ע ה) אם חזר לירושלים בליל ט"ו או קודם לו יש אומרים שחייב במצוות הפורים גם בירושלים. (כה"ח תרפח, ס"ק כט) ומחמת הספק ישתדל לשמוע את הברכות מאחרים. וה"ה בן י"ד שבא לירושלים לפני ליל ט"ו או אפילו בליל ט"ו לפני עמוד השחר מתחייב פעמים אבל י"א שלא יברך. אמנם אם בן עיר פרוזית כתל אביב קיים מצוות הפורים ביום י"ד ועבר דירה לירושלים בליל ט"ו חייב במצוות הפורים בירושלים גם ביום ט"ו ובברכה ויברך שהחיינו שנית. וי"א שהוא הדין לבן ירושלים שעבר זמנית ליום י"ד לת"א באופן שנקרא פרוז בן יומו וחזר לירושלים לפני ליל ט"ו שמתחייב בכל ובברכה.

ברכת "שהחיינו" ביום פורים

הגמרא אומרת שחייב אדם לקרוא את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר "למען יזמרך כבוד ולא ידום" וכן מביאה הגמרא את הפסוק שאמרה אסתר "אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי". וזה בעקבות הצום שהיה גם הוא לילה ויום "וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלושה ימים לילה ויום". כתב תוס' בשם ר"י כי אע"ג שמברך "שהחיינו" בלילה - חוזר ומברך אותה ביום, דעיקר פירסום הנס הוא ביום. וכ"כ הרא"ש והמרדכי וכן הטור בשם ר"ת. הנו"ב ומג"א הוסיפו ואמרו כי קריאת המגילה בלילה היא תקנת חכמים וקריאתה ביום היא תקנת מרדכי ואסתר (נובי"ק או"ח סיי יא וטורי אבן מגילה ד).

הרמב"ם (בהלכות מגילה פרק א, הלכה ג) כתב שרק בלילה מברכים "שהחיינו", וביום לא כיון שברכו בלילה. וכתב המ"מ שטעמו הוא שכמו שבסוכות מברכים על הסוכה בלילה ולא חוזרים ומברכים וכתב שיי"א שבירך בלילה חוזר ומברך ביום כן נהגו בארצותנו (ועיין שם בהגהות מיימוניות). ומשמע מדבריו שבלילה החיוב מדברי

עצמו. חוץ משביעי של פסח שהוא יום טוב אך הוא המשך של פסח ואינו חג חדש.

חיוב ברכת "שהחיינו" היא בגלל היום. ולכן נהגו הנשים לברך ברכת "שהחיינו" בהדלקת הנרות בחגים האלו (בא"ח נח ל) כי זו השעה שבה הן מקבלות את החג עליהן. אשה שלא ברכה "שהחיינו" בהדלקת נרות יוצאת ידי חובה בברכת בעלה בקידוש. אם היא מקדשת לעצמה לא תברך "שהחיינו" בהדלקת הנר.

יש אומרים (היעב"ץ) שעדיף שהבעל יוציא את האשה ידי חובה ב"שהחיינו" כמו שמוציא אותה ידי חובה בקידוש של החג. ויש אומרים שעדיף שתברך בעצמה בשעת הדלקת הנרות כי זו השעה שהיא מרגישה את שמחת החג ביותר, שעד שעה זו היא טורחת ויגעה בהכנות לחג ובמיוחד לפסח. וזו השעה שהיא שמחה ולכן תברך בה "שהחיינו" (ועיין בא"חשנה א' במדבר אות א). ומי שנהגה כן תמשיך לברך ומותר לה לענות אמן על ברכת שהחיינו בקידוש.

ברכת "שהחיינו" בפורים כשאין מגילה

הגמרא (מסכת שבת דף כג וסוכה מו) אומרת מי שרואה נרות חנוכה מברך ביום הראשון שתי ברכות: שעשה נסים ושהחיינו וביום השני ברכה אחת שעשה נסים (ועיין שם בתוס' מס' סוכה למה החמירו בחנוכה לברך על הראיה). ומשמע מפשט הגמרא שחז"ל תקנו רק על הדלקת הנר או על ראית הנר ולא על עיצומו של יום.

וכן פוסק הפרי"ח (סי' תרעו, ס"ק א) שרק ברגל מברך על עיצומו של יום. ואילו בחנוכה, הרואה לא מברך אלא אם לא הדליק ולא מדליקים עליו, לא עתיד להדליק (עיין שו"ע שם סעי' ג). אולם המאירי (שבת שם) כותב שאם בחנוכה נמצא אדם שאין לו נרות ולא עתידים להביא לו (כגון חייל הנמצא בבסיס שסגור מחמת השלג או מחמת הסכנה) ואין לו גם מקומות שיכול לראות בהם נרות חנוכה (אפילו במשקפת) ולכן לא יכול לברך על ראית הנרות, האם יברך "שהחיינו" על הגעת חג חנוכה כמו ביום כיפור?

ועונה המאירי (שם) שיי"א שיברך גם "שעשה נסים" וגם "שהחיינו" כמו שמברך ביום כיפור על עיצומו של יום "והדברים נראים". בשער הציון הביא מחלוקת (בסימן תרעו, ס"ק ג) והשאיר בצ"ע (ובסימן תרצב ס"ק א ובה"ל שם) ובענין פורים אם לברך "שהחיינו" כשאין לו מגילה. והביא דעת המור וקציעה לברך "שהחיינו". ודעת הברכ"י יוסף שנוטה לומר שיברך "שהחיינו" ולבסוף מסיק הברכ"י "אבל האחרונים כתבו שגם "שהחיינו" לא יברך". וסיכם המש"ב שצריך עיון, כיון שהפרי חדש חולק ואומר שחכמינו תקנו לברך "שהחיינו" רק למי שמדליק או למי שרואה, אבל לא בזכרון בעלמא. ומה שתיקנו ביום כיפור לברך אפילו בשוק הוא כיון שאין שם קידוש כלל ועוד שיש עיצומו של יום קודש ואסור במלאכה וכד' מה שאין כן בפורים וחנוכה. והמאירי עצמו כתב במקום אחר (במסכת מגילה דף ד, א) שבחנוכה ופורים אין עיצומו של יום ואל תשיבני מיום הכפורים כי קדושתו יתירה וכו' "אבל

קול צופיך

מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמַּקּוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבּ מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

פקודי - תש"ס - מאת מאת מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

"שהחיינו" דאין דרך לעשותו מדבר חשוב שיהיה שמח בו. ואם עשאו מדבר חשוב שהוא שמח בו יברך "שהחיינו".

תפילין חדשות - ואף שכתב הרמב"ם לברך גם על תפילין לא פסק כן השו"ע כדעת בעל העיטור. וכתב במשנה ברורה שם: "דהע"ת והט"ז פסקו כהרמב"ם והביאם הא"ר והגר"א בביאוריו פוסק ג"כ כהרמב"ם דצריך לברך "שהחיינו" גם על תפילין חדשות. ע"כ מהנכון שיכניס עצמו להתחייב שהחיינו מצד אחר ויכוין לפטור גם את זה בפרט אם הוא לובש עתה התפילין פעם ראשונה בימי חייו בודאי יראה לעשות עצה זו דיש פוסקים שסוברים דעל כל מצוה שאדם עושה פעם ראשונה בימי חייו יברך שהחיינו". אבל הספרדים מברכין על טלית חדשה ופוטרים את התפילין (עיין למש"ב ולכה"ח על ס"י כב).

שהחיינו על קיום מצווה בפעם הראשונה

אומר הרמ"א (יורה דעה סימן כח, סעיף ב): "מי ששחט פעם הראשון, מברך "שהחיינו" על הכיסוי אבל לא על השחיטה, דמזיק לבריה". מטעם זה היה אומר החת"ס שכלה ההולכת למקוה בפעם הראשונה תברך שהחיינו (עיין שם שו"ת חת"ס ס"י נ"ה ופסק שם שתברך רק מי שאמה נהגה כן. ומי שאין לה מנהג לא תברך (ובמקום שנוהגות נשים ללכת עמה יש להזהר שלא יזרקו עליה דברים שעלולים לגרום לחציצה).

הרשב"א הפר"ח והשי"ך חולקים עליו ואומרים שאין זו מצווה המתחדשת לזמן אלא בכל יום שבעל הבית רוצה לשחוט - הרשות בידו. ואם כן אין כאן חידוש כמו בפרי חדש המתחדש מעונה לעונה, ואין לברך שהחיינו (עיין לכה"ח שם ס"ק ט"ו וזבח"צ שם).

למעשה לא נוהגים לברך על מצווה אלא רק על אלו המתחדשות לזמן. ועכ"ז כתב שם כה"ח מי שנהג יכול לברך. ומספרים שהאדמו"ר מגור הזקן כשבא לירושלים בא לכל קברי הצדיקים. וגם בא לבקר צדיקים חיים. כשבא לבקר את הרה"ג הרב קוק זצ"ל, הכין לו הרב קוק ענבים שלא מעושרות ואמר לו באת מחו"ל ולא הפרשת מעשרות מימך, קיים את המצווה לראשונה וברך על כך "שהחיינו" וכן ברכת להפריש. האדמו"ר דן עימו שעה ארוכה על כך האם לברך שהחיינו כדעת הרמ"א או לחשוש לדעות החולקים. ובסופו של דבר חלוקים סופרי העיתים. יש אומרים לא ברך אלא הרהר בליבו ויש אומרים שאמר לו דעתי שאין לברך אך כבודו הוא המרא דאתרא ועל כן אברך "שהחיינו".

וי"א אע"פ שכתוב בתוספתא שמברך על הפרשת תרומת שהחיינו היינו משום שמחה של תבואה חדשה שלו (עיין לאבודרהם הלכות ברכות שער ג) ובתשובות הרמב"ם ס"י קמ"א כתוב שלא יברך שהחיינו ויתכן ולא כתב כן על מצוה ראשונה בחייו שמקיים הפרשת תרומת (עיין לט"ז א"ח ס"י כב) ויש לעיין שם בתשובה שכתב על שלושה "חלקים" מברכים שהחיינו:

א) על מצוה הבאה מזמן לזמן כגון סוכה, שופר וכו'.

ב) על קנין דבר חדש, כלים חדשים, ציצית, תפילין וכו'.

ג) מצוה שאינה תדירה, אפילו שלא מיוחדת בזמן, כמו הקרבת קרבנות, מילה, פדיון הבן וכו'.

וכן הדין גם בכלה שבאה להדליק נרות שבת פעם ראשונה בחייה שלפי הרמ"א צריכה לברך ולפי החולקים אינה צריכה. ועל כן לא ראוי שבפעם הראשונה בחייה תכניס ראשה למחלוקת ולכן תיקח אחד מהבגדים החדשים שקנתה לחתונתה ותלבש אותו לפני שמדליקה נרות שבת בפעם הראשונה ותברך עליו "שהחיינו" ותכוון גם על נרות השבת. ואם קיבלה פמוטים של כסף וכד' ושמחה בהם - תברך עליהם "שהחיינו" בעל ההדלקה ותכוין לפטור את המצוה

קבלה כמו ביום. מרן בשו"ע (תרצב, סעיף א) פסק לברך "שהחיינו" רק ביום: "הקורא את המגילה מברך לפניו ג' ברכות: על מקרא מגילה, ושעשה נסים, ושהחיינו; וביום אינו חוזר ומברך שהחיינו" ורמ"א פסק שצריך לברך גם בבוקר וי"א דאף ביום מברך: שהחיינו, וכן נוהגין בכל מדינות אל"ו. ובענין זה כל הספרדים נוהגים כמו שו"ע ולא מברכים, גם הנוהגים כגר"א לא מברכים "שהחיינו" בבוקר כיון שדעתו של הגר"א (במעשה רב סימן רלו) היתה לפסוק כמו הרמב"ם שלא לברך. כך גם משמע דעתו של האדמו"ר הזקן בשו"ע שלו. אמנם הרב בעל הצמח צדק כתב לברך "שהחיינו" גם ביום כדעת הרמ"א (כמובא בשו"ע הרב בסוף הספר).

לכוון בברכת "שהחיינו" על משלוח מנות

על משלוח מנות ומתנות לאביונים לא מברכים "אשר קדשנו מצותנו וציונו" כיון שאלו מצוות התלויות בדעת אחרים וכל התלויות באחרים לא מברכים כיון שאפשר להאחר לא ירצה לקבל וכד', ולכן לא מברכים על צדקה וכד' אע"פ שהן מצוות מהתורה. ועוד יש בזה כיון שהעני יתבייש אם יברכו בפניו על קיום צדקה או מתנות לאביונים קבעו לא לברך אף במקום שאין בושה. וכתב במשנה ברורה (סימן תרצב, ס"ק א) "ונכון לכוין בברכת שהחיינו גם על משלוח מנות וסעודת פורים שהם ג"כ מצוות ויודיע זה להשי"ך המברך דבעי כונת שומע ומשמיע. ויכוין זה בברכת "שהחיינו" דיום (לנוהגים כרמ"א) כי זמנם ביום. ומי שאין לו מגילה לא יברך "שהחיינו" על משלוח מנות וסעודה דזהו דבר הנהוג בכל יום ובכל שבת ויו"ט (מ"א) " והספרדים יכוונו בברכת "שהחיינו" שמברכים בלילה על כל מצוות היום שיעשה כולל סעודה וכד' ואע"פ שלא נוהגים בלילה (ועיין לכה"ח ס"י תרצ"ב ס"ק ד').

מה מברכים קודם "שהחיינו" או על הפרי?

שולחן ערוך (סימן רכה, סעיף ג): "הרואה פרי חדש שמתחדש משנה לשנה - מברך: "שהחיינו". ואפילו רואהו ביד חבירו או על האילן. ונהגו שלא לברך עד שעת אכילה. ולכן פסקו המשנה ברורה ופרמ"ג לברך קודם "שהחיינו" ואחר כך "בורא פרי העץ" או "האדמה". כיון שחובת ברכת "שהחיינו" קודמת שהיא קיימת כבר מהראיה וכן שלא יהא הפסק בין ברכת הפרי לאכילתו. הלק"ט פסק לברך קודם "העץ" ואחר כך "שהחיינו" כמו בקידוש של חג שמברכים "הגפן" "מקדש ישראל והזמנים" ואחר כך "שהחיינו" כיון שתדיר קודם (עיין למש"ב ס"י רכה ס"ק יא ולשער הציון שם שהאר"ך בזה). ועיין לכה"ח (שם ס"ק כ"ד שהאר"ך להביא דברי הפוסקים על זה) וכתב שהמנהג לברך על הפרי בתחילה. וכל אחד יעשה כמנהגו, ואע"פ"כ אם אשכנזי נהג כספרדי או להיפך יצאו יד"ח ולא הוי הפסק.

שהחיינו על טלית חדשה

כתב הרמב"ם (בפרק יא מהלכות ברכות הלכה ט): "כל מצוה שהיא מזמן לזמן כגון שופר וכו' וכן כל מצוה שהיא קנין לו כגון ציצית ותפילין וכו' וכן מצוה שאינה תדירה וכו' כגון מילת בנו וכו' מברך עליהם בשעת עשייתה "שהחיינו". ואם לא בירך על סוכה ולולב וכיוצא בהם "שהחיינו" בשעת עשיה, מברך עליהם "שהחיינו" בשעה שיוצא ידי חובתו בהן וכן כל כיוצא בהן".

טלית חדשה - אנו לא מברכים בשעת עשיה אלא בשעת לבישה. וכן פסק בשולחן ערוך (סימן כב, סעיף א): "קנה טלית ועשה בו ציצית, מברך "שהחיינו". והוסיף הבא"ח (בראשית ז): "הלובש טלית חדש יברך שהחיינו אחר ברכת להתעטף. וטלית קטן אין מברכין

קול צופיך

מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמַּקּוּבֵּל הָא-לְקִי הַרֵב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

פקודי - תש"ס - מאת מאת מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בשמיעת מגילה אינו פחות במאומה מהחיוב שלו ואם לא יודע לקרוא יביא אדם אחר שיקרא לה. ומה טוב ומה נעים שיעשו מנין גברים אחרי המנין הקבוע בבית הכנסת ואז תבאנה הנשים ובפרט המטפלות בקטנים ותשמענה את המגילה בשקט ובשלוה ובלי רעש. ולמנין זה יוכלו להצטרף גם אנשים שאינם סובלים הרעש או ריח העשן.

ברכה אחרונה של מגילה

אנו אומרים בסוף קריאת המגילה "ארור המן ברוך מרדכי" וכו' וכל זה אינו חסידות או פיוט של מנהג טוב אלא הלכה בשולחן ערוך (סי' תרצ, סעי' טז).

וברכה אחרונה של המגילה יש לברך בדקדוק רב כי ערכה גדול ומכוונת גם על העבר וגם על העתיד. וכדי שלא יגללו המגילה בעת הברכה יש לגוללה קודם לכן. ספרדים מברכים אותה גם כשקורא ביחיד וגם לקורא בציבור. לרמ"א - רק לקורא בציבור (ועיין לבא"ח תצוה י"ג וכלשונו "ואל יאבד היחיד ברכה יקרה זו").

המן הרע הזה

למה אמרה אסתר לאחשורוש "המן הרע הזה"? וכי המן בלבד לא מספיק לו. אלא מסביר הבא"ח (בספרו קרן ישועה על המגילה) שיש לזה כוונות על פי הקבלה והסוד שהתכוונה אסתר ועוד שבכל דור דור יש המן שלו. והיא מתכוונת להמן זה שעומד מולה.

מחשבת המן

לפי המלבי"ם כשבא המן לאחשורוש בראשונה הוא לא אומר להשמיד את היהודים אלא לאבד את דתם "ודתיהם שונות מכל עם" ולחנך אותם מחדש. לצורך זה תורם המן "עשרת אלפים ככר כסף" (למעלה ממליארד דולר!!) כדי לממן את החינוך מחדש של היהודים. לתוכנית זו הסכים המלך ונתן את הטבעת להמן. וזו היתה טיפשותו של המלך לתת חותם מלכות לאיש רע שבסוף ינסה להשתלט על המלך בעצמו (כפי שמבקש המן לעצמו כתר המלכות וסוס אשר רכב עליו המלך ביום הכתרתו). המן הנוכל שידע כי את "כתב המלך אין להשיב" כתב על היהודים "לאבדם" לגמרי ועשה זאת במהירות. ובשושן הבירה עיר המלך לא כתב המן על היהודים "לאבדם" אלא רק להתכונן ל"יג אדר בשנה הבאה. כל זאת כדי שהמלך לא ידע את תוכניתו לאבדם, לכן "העיר שושן - נבוכה" כי הם לא ידעו מה נשלח לכל מדינות המלך. ומזה יובן למה שואל המלך במשנת אסתר: "מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו ליבו לעשות כן?" הרי אחשורוש דיבר עם המן ארבע ימים קודם לכן, האם אינו זוכר מה שדיבר, אלא שכאמור המן רימה בזה גם את אחשורוש.

אבל זאת לדעת שכל ההמנים שבכל דור אומרים שרצונם לחנך את העם היהודי ומתכוונים באמת להשמידו אחרי שסירו ממנו את התורה, כידוע מההיסטוריה כמה וכמה פעמים. ויש גויים שאינם פוחדים ואינם מסתירים את רצונם להרוג את עם ישראל וה' הפר ומפר עצת גויים. כמו שהיה בתקופת היטלר ימ"ש. ובכל זאת ודור עומדים עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מימיו.

הראשונה של הדלקת נרות. ובנידון זה לכל הדעות תברך בתחילה שהחינו ואח"כ על הדלקת הנר.

(ובענין זה ראוי להזכיר שיש מחלוקת בין השו"ע לרמ"א שלדעת השו"ע אשה המתארחת בבית אחר או בבית מלון, ובעלת הבית או מישהי אחרת הדליקה שם נרות - אינה יכולה להדליק שם בברכה אלא רק בחדר שלא הדליקו בו. ולדעת הרמ"א יכולה להדליק ליד חברתה או מישהי אחרת בברכה וע"כ רצוי שכלה ספרדיה תדליק בבית הוריה או הורי החתן במטבח כדי שתוכל לברך).

מהלכות פורים עמידה בברכות המגילה

ברב פעלים נשאל האם כשמברכים ברכות מגילה יש לעמוד או לא? (ר"פ ח"ד סי' לג).

על שליח ציבור ודאי אין שאלה שחייב לעמוד בשעת הקריאה והברכה מפני כבוד ציבור. על בעל הקורא לאשתו אין שאלה שאנו לא נוהגים לברך לקריאה עבור הנשים (ועיין בא"ח תצוה אות א). השאלה היא על הציבור האם יעמדו בשעת הברכה בלבד, וכן על אדם שקורא לעצמו בבית או קורא לאשתו, לסברת הרמ"א שמברך. וענה להם אם לא נהגתם לעמוד - אל תעמודו אמנם לכתחילה ראוי לעמוד בברכה בתחילה ובסוף קריאת המגילה. כמובן שבעת קריאת המגילה עצמה אין להם לעמוד אלא ישבו ויקשיבו בישוב דעת (ועיין למג"א סי' תרצ ס"א ובלבית עובד דף קפב ולכנה"ג סי' תרצב). ולמעשה נוהגים לעמוד גם בברכות ראשונות וגם באחרונות, וטוב לומר "לשם יחוד" בנוסח של הבן איש חי לפני הקריאה.

ברכת יחיד על המגילה בבית הכנסת

כשאדם שומע תקיעות שופר מהחזן אין השומע יכול לומר אברך לעצמי שמא החזן אינו מכוון היטב להוציא בברכות, כי אם אינו מכוון בברכות אינו מכוון גם בתקיעות. (רב פעלים בשם החיד"א שם).

אמנם כשקורא החזן הלל עם ברכה יכול המתפלל לברך על ההלל בעצמו, ואפילו בקידוש של שבת אם השומע חושש שהמברך לא מכוון להוציא יכול לברך לעצמו בשקט עם המקדש. מה הדין במגילת אסתר? האם חייב לשמוע הברכה מהחזן או יכול לברך לעצמו? וע"ז ענה הר"פ (שם) אם אוחז בידו מגילה כשרה וקורא בה הרי זה כמו הקורא הלל ויכול לברך לעצמו. ואם אין לו מגילה כשרה ואוחז בידו מגילה מודפסת כדי שיעקוב אחרי החזן וכדי להשלים מילים שלא שמע היטב - לא יכול לברך על המגילה בעצמו אלא ישמע ברכה מהחזן (ר"פ שם). וכתב שם ובבא"ח (תצוה אות יא) שיברך בלחש ויקרא בלחש.

עמידה ליד החזן

כשמשה רבנו התפלל במלחמת עמלק עמדו לידו אהרן וחור ותמכו את ידיו בתפילה. קריאת המגילה יש בה מחית עמלק ועל כן ראוי שיעמדו ליד החזן שני תומכים כנגד אהרון וחור לסייע לו בעת שקורא את המגילה ועם טעה בדבר שמשנה את המשמעות של המגילה שיחזירו אותו, ואם רואים שהקהל לא שמעו היטב יחזירו אותו וכו'. ואם אין מקום לידו - יאמר החזן לשנים אחרים, אפילו שיושבים, שיתכוונו כאילו עומדים לידו.

הקורא לאשתו

חייב אדם לקרוא לאשתו בדקדוק כמו שקורא לעצמו. ואם חסרה מילה או אם קרא שלא בדקדקו - יחזור ויקרא כי חיוב האשה

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

